

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava

KRAJ	TRNČÍN
Evid. číslo	53530
Podpis	18. 08. 2014
Číslo	
Vybavuje	PVO

Krajský pamiatkový úrad Trenčín
Hviezdoslavova 1
911 01 Trenčín

Váš list číslo/zo dňa:
06. 02. 2014

Naše číslo:
PUSR-2014/5911-4/35340/POR

Vybavuje/linka:
Ing. arch. Dvořáková
Ing. arch. Husovská, CSc.

Bratislava
11. 08. 2014

Vec

Pamiatková zóna Nitrianske Pravno, zásady ochrany pamiatkového územia - stanovisko

V zmysle Usmernenia Pamiatkového úradu SR ste nám predložili na posúdenie materiál „Pamiatková zóna Nitrianske Pravno, Zásady ochrany pamiatkového územia“, ktorý spracoval Krajský pamiatkový úrad Trenčín, pracovisko Prievidza v roku 2014. Predložený materiál spracoval kolektív autorov: Ing. Mária Dvončová, Ing. arch. Lívia Reháková, Mgr. Jaroslav Malečka, Ing. Miroslava Šichtová a Mgr. Barbora Brodňanová.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad SR“) v súlade s § 10 ods. 2 písm. d) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, ako aj na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie urbanisticko-historického výskumu a návrhu zásad z roku 2011 (ďalej len „Usmernenie PÚ SR“) vydáva toto

stanovisko:

Predmetom riešenia je Pamiatková zóna Nitrianske Pravno evidovaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, v registri pamiatkových zón pod č. 4. Bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Okresného úradu v Prievidzi č. 48/1991 zo dňa 27. 05. 1991, s účinnosťou od 01. 06. 1991. Hranice tohto chráneného územia boli zmenené rozhodnutím Ministerstva kultúry SR č. MK-9850/2005-400/24473 zo dňa 12. 09. 2005, ktoré je právoplatné od 26. 10. 2005.

Zásady ochrany Pamiatkovej zóny Nitrianske Pravno posúdila Odborno-metodická komisia Pamiatkového úradu SR dňa 19. 03. 2014.

Posudzovaný materiál po formálnej stránke zodpovedá štruktúre určenej v Usmernení PÚ SR pre spracovanie Urbanisticko-historického výskumu a Návrhu zásad ochrany pamiatkového územia. Z odborného hľadiska sú zásady spracované prehľadne s podrobnou znalosťou chráneného územia.

K zásadám bolo priložené vyjadrenie obce Nitrianske Pravno, ktorá k materiálom nemá žiadne pripomienky.

Pripomienky:

Všeobecne je v materiáli viaceré miesta, kde je potrebné jasne sformulovať odborné postoje (napr. je viackrát zdôrazňovaná nevhodnosť stavby obchodného domu a hotela, nie je odôvodnená - svojou hmotou, osadením, tvarovaním, použitým tvaroslovím, materiálom,

narušuje pamiatkové prostredie, s ktorým je v kontraste až v rozpore. Miesto takejto charakteristiky sa však opakuje len nevhodnosť tohto komplexu.)

V analytickej časti doplniť, čo je myslené pod pojmami *tradičná zástavba, tradičné materiály* – a pod., s ktorými sa operuje v požiadavkách.

K II. časti (analýza):

- Je potrebné jednotlivé state preväzovať a rozvíjať na základe zistených skutočností. Napr. v časti vývoj osídlenia od banskej kolonizácie je uvedené, že v 17. storočí bol región v kríze, v časti Stavebný vývoj je uvedené, že skutočný stavebný rozmach mestečka nastal v renesancii. Odporúčame dopovedať, že zrejme šlo už o obdobie, keď Pálfyovci podporili snahy mestečka o oživenie trhov (?), inak sa texty dostávajú do protirečenia.
- Hodnotenie zástavby je potrebné opierať o všeobecne známe skutočnosti, v tejto súvislosti si dovoľujeme poznamenať, že fenomén drevených poschodových domov s pavlačami na poschodí zrejme bude súvisieť s banským podnikaním a vplyvmi minimálne z neďalekého „kremnicka“, kde sa tiež dodnes zachovali takéto objekty (v Kremnických Baniach i priamo v Kremnici), prípadne neďalekého Turca. Je otázne, či tento spôsob výstavby vychádzal aj z ľudovej architektúry (oblasť domov s výškou je zaznamenaná práve v tomto regióne, tiež existencia čičmianskych domov je v tomto smere nezanedbateľná), prípadne sa ňou vzájomne ovplyvňoval, určite však nie je len miestnym špecifikom, ktorého vznik podnietil „*pôdorysne uzavretý dvor*“ (str. 24). K tomuto problému viď napr. V. Mencl. – Ľudová architektúra v Československu.
- Odporúčame opatrnejšie formulovať, že „*mestský charakter N. Pravo nikdy nenadobudlo*“ a opierať sa pri tomto konštatovaní len o aplikáciu zákona z roku 1886. Podstatné je (z pamiatkarského hľadiska), či sídlo spĺňa svojimi znakmi charakter mesta napr.: má vytvorený typický mestský prvok - námestie, pri ňom kostol, zástavbu tvoria prevažne poschodové domy mešťanov, mesto malo radnicu (!)... To, že na konci minulého storočia zrejme patrilo k ekonomicky slabším sídlam, ktoré neboli schopné zabezpečiť fungovanie istých administratívnych funkcií (aby mohli byť v zmysle uvedeného zaradené medzi mestá), neznamená, že urbanisticky a architektonicky mestský charakter sídlo nemalo.

Odporúčame väčšiu pozornosť venovať charakteristike pamiatkových hodnôt, formulácie sú často nepresné, niekde až laické, napr. (B.1.- str. 27) - odporúčame preformulovať stať, predmetom ochrany sú predovšetkým pamiatkové hodnoty – v tomto duchu upraviť. Tiež je potrebné dať pozor na to, že v akom postavení sú vytypované objekty, v zmysle zákona je ochrana až od začiatku konania o vyhlásení vecí za NKP (aj keď je to ďalej v materiáli v min. jednom prípade rozvinuté, netreba to zjednodušovať).

Hmotová skladba zástavby (str. 30) – absentuje všeobecná charakteristika typických hmôt (s výrazom sa narába v požiadavkách) tiež okrajových častí PZ, na niektoré otázky v tejto súvislosti materiál nedáva odpoveď, napr.:

- Kde, resp. odkiaľ prevládajú v ulici napr. prízemné domy, resp. sú len ojedinelou výnimkou?
- Kde sa zomknutá zástavba začne rozpadávať na solitéry? ↘
- Prevažujú trojosé fasády?
- Sú predložené schody historický, alebo novodobý fenomén?
- Zaujímavá je anomália voči uličnej čiare vysunutých domov č. 59, 21, 27, 43 a 47 na nám. SNP- súvisí to zrejme so zaniknutými podlúbiami možno aj drevenej zástavby

(podľa kresieb)? Ako v tejto situácii vyzerajú pivnice pod susednými domami, neprechádzajú pod chodníky?

Ak sú v území veľké rozdiely medzi zástavbou mestského typu a vidieckeho typu a táto sa nachádza v kompaktných celkoch, odporúčame zvážiť rozčlenenie územia do logických celkov. V tomto smere je v grafike naznačený istý úmysel (nenachádza sa však sformulované v texte), aj keď nie je zrejmé, ako sa odlišuje dvorový priestor meštianskeho a ľudového charakteru – nikde to nie je vysvetlené.

Podobne je potrebné jednoznačne vymedziť u striech (B.1.3.2), aké sú typické (teda šikmé) a uviesť, že ploché sú buď novodobé, alebo na utilitárnych hospodárskych prístavbách.

Sú v Nitrianskom Pravne skutočne „mázhausové domy s prejazdom“ (str. 35, kap. B.1.6) to by bol zrejme unikát!? Pravdepodobne nie sú – buď sú to pôvodne mázhausové, teda so vstupnou sieňou, alebo s (vstupným) prejazdom.

Ako bližšie je charakterizovaná „novodobá zástavba“ (B.1.6.4- str. 37)? Odporúčame vypovedať, aspoň od akého obdobia počnúc sem radíme objekty, napr. od 2. pol. 20. stor., alebo od 70tych rokov 20. stor.

V rámci zatriedenia nehnuteľností sú uvedené orientačné čísla v texte inak, ako na mape, nedá sa v tom jednoznačne orientovať

Pri zeleni (B.1.8.) je potrebné v texte konkretizovať, kde sa nachádzajú prvky systému zelene – jednak líniové (sú aj na námestí a to sa neuvádza), jednak v ktorých častiach PZ dotvárajú dvorové časti záhrady a areály prostredie NKP (zdá sa, že toto nie je situácia z Pravna). Aký je vzťah zelene a historických plastík?

Pokiaľ ide o prvky uličného interiéru, sú novodobé. Je však v texte údaj o osvetlení mestečka koncom 19. stor., to znamená, že pomerne skoro tu bolo osvetlenie, nie sú dokumenty? Historické fotografie sú pomerne nekvalitné.

Nadpis umelecko-historické hodnoty územia je premrštený, navyše o umelecko-remeselných prvkoch sa píše už v kap. C3 (str. 60)

Kap. C.8.- zhodnotenie súčasného stavu územia – ad radikálna zmena funkcie rodinných domov – ak sa jedná o rodinné domy, zrejme sú to novodobé objekty, tam by nás zmena funkcie, resp. rozšírenie o obchody na prízemí, mala trápiť len v súvislosti s ochranou pamiatkových hodnôt, ak to nie sú NKP. Ak sú to historické meštianske domy, väčšina z nich bola pôvodne polyfunkčná, takže problémom ostáva len otázka dopadu súčasnej predstavy o obchode na historickú stavbu. Treba formulovať v tomto smere jasné požiadavky (napr. vstupy z prejazdu, alebo zo dvora, vylúčenie dláždení nad rámec chodníkov, požiadavka na koncepčné riešenie parkovania v PZ a pod.) Tiež pozor na odbornú terminológiu – čo je deliaca zeleň (str. 63), nikde inde sa tento výraz neuvádza, zrejme ide o líniovú zeleň a brehové porasty.

K III. časti - zásady

Je potrebné deklarovať všeobecne metodický prístup k obnove územia, čo zrejme bude konzervačno-rehabilitačný (je identifikovaných 14 plôch pre výstavbu, resp. reanimáciu).

Pri formulovaní požiadaviek dbať o to, aby boli jasné, aby vychádzali z analýz a poznania a aby sa nedali zneužiť inou interpretáciou v neprospech pamiatkových hodnôt.

B.3.2. - požiadavka na vyhľadávanie stavebných prvkov mestského opevnenia je premrštená, na vstupoch do mestečka určite boli kedysi brány, ale by malo byť priradené k archeologickým požiadavkám, než k systému opevnenia.

B.3.3.3 - pri požiadavkách na rešpektovanie pôvodnej uličnej čiary treba mať jasno v otázkach existencie podlubí – mohli by sme vyvolať pre nás negatívnu reakciu s rozšírením objektov o priestor zaniknutých podlubí napr. formou exteriérových sedení, preto odporúčame skôr požadovať rešpektovanie jestvujúcich uličných čiar.

B.3.3.4 - bližšie uviesť, čo je exponovaný pohľad. Požiadavka umiestňovania stavieb tak, aby „zodpovedali urbanistickému a architektonickému charakteru chráneného územia“ je nejasná, spresniť

B.4 – treba vyjasniť, či vôbec sa pripúšťajú nadstavby a kde, všeobecne minimálne na námestí by mali byť deklaratívne zamietnuté.

B.4.1 - len 3 požiadavky, na ochranu tradičného charakteru zástavby opraviť na ochranu strešnej roviny – v zásadách je potrebné vysloviť požiadavky na princípy a nie odkazovať na individuálne posúdenie, zámer je zamedziť aj vzniku neprípustných nápadov a nie sa s nimi potom individuálne zaoberať, aj keď sa to v tejto PZ možno nedeje (ešte), treba poukázať aj na dvorovú zástavbu, vylúčenie prekrývania dvorov a pod.

B.4.2. 6 - spresniť – pri rekonštrukcii (ale asi pri stavbe novej) strechy nepresahovať hrebeň a rímasy susedných objektov.

B.4.2.12 - nie je požiadavka.

B.4.3.1 4 -premiestnenie pamiatky uvádzať len ako výnimočné, mimoriadne opatrenie, nemalo by byť bežnou záležitosťou, dochádza tým k zmene genia loci, situovania a iných priestorových vzťahov.

Odporúčame pregnantnejšie sa vyjadrovať pri nehnuteľnostiach s pamiatkovou hodnotou (str. 74) - bod č. 2 treba formulovať ako požiadavku ochrany ich konkretizovaných pamiatkových hodnôt (je spracovaná tabuľka, tak sa na ňu treba odvolať).

B.6.1. – pri letných sedeniach na námestí a chodníkoch odporúčame vymedziť, kde napr. vôbec nemôžu byť (napr. z dôvodu prezentácie fasády, alebo celej uličnej fronty a pod.)

B.8 – k archeológii doplniť brány – predpokladaný nález a možnú prezentáciu. Prezentáciu AG nálezísk pod sklom neodporúčame.

Absentujú požiadavky k statickej doprave, ktorá je uvádzaná ako problémová.

Záver:

Predložený dokument „**Pamiatková zóna Nitrianske Pravno, Zásady ochrany pamiatkového územia**“, ktorý spracoval Krajský pamiatkový úrad Trenčín, pracovisko Prievidza v roku 2014, z hľadiska obsahového **s p í ň a** požiadavky uvedené v Usmernení PÚ SR. **Po dopracovaní v zmysle pripomienok môže** slúžiť ako dokument na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia a tiež ako podklad pre spracovanie územnoplánovacej dokumentácie v súlade s § 29 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Stanovisko Pamiatkového úradu SR k predloženému materiálu sa stane jeho súčasťou.

Platný dokument je nutné zaslať v tlačenej a digitálnej podobe Odborno-metodickej komisii Pamiatkového úradu SR spolu so zoznamom vytypovaných objektov

na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu. Digitálna forma musí byť spracovaná podľa Príkazu generálnej riaditeľky č 4/2012.

Vydáním tohto stanoviska Pamiatkového úradu SR nie sú dotknuté práva a kompetencie príslušného orgánu štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu vyplývajúce z ustanovení zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

S pozdravom

Pamiatkový úrad
Slovenskej republiky
Cesta na Červený most 6
814 06 Bratislava
-1-

PhDr. Katarína K o s o v á
generálna riaditeľka

Priloha:

Zásady ochrany Pamiatkovej zóny Nitrianske Pravno